

Sz. Tóth László

Egy 10 éves vitaklub története és jó gyakorlatai

A vitának, a vitatkozásnak több ezer évesek a hagyományai. A vitakultúrának társadalmi jelentősége van, ezért fontos, hogy fejlesztése kiemelt cél legyen az iskolában is. A tanulmány foglalkozik a vita társadalmi szerepével, szabályaival, a vitaklubok céljaival, a vitavezető feladataival. Részletesen taglalja az iskolai vita főbb formáit, a közösségi és a versenyvitát. Kitér röviden az iskolai vitaklubok országos előzményeire, a disputamozgalom elindulására és néhány vitaversenyre. Bemutatja az Apáczai disputakör céljait és programjait, valamint az elmúlt tíz év jó gyakorlatait. Részletesen ír a vitatáborok tematikájáról és azokról a gyakorlatokról, amelyeket eredményesen alkalmaznak a diákok vitakultúrájának a fejlesztésére. Az írás konkrét gyakorlati példákkal más iskoláknak is motivációt kíván ahhoz nyújtani, hogy vitaklubot alapítsanak, vitatáborokat szervezzenek.

Bevezetés

2024 őszén lesz 11 éve, hogy az ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnáziumban megalakult a vitaklub. 11 év kellően sok idő ahhoz, hogy tapasztalatokat lehessen összegezni és tanulságokat levonni. A korábbi években alkalmazott gyakorlatokat évről évre újabbak követték (Sz. Tóth 2014). A jelen írás bemutatja a múltat, a vitakör felépítését, működési elveit, jó gyakorlatait; végül pedig egy vitatábor programját osztja meg, bízva abban, hogy mások is kedvet kapnak hasonló programok, akár egy új vitaklub megszervezéséhez.

A vita jelentősége

A modern demokráciák kialakulásával a politikai életben fontos szerepet kapott a demokratikus párbeszéd. Ez abból a természetes sajátosságból is adódhat, hogy az ember a beszéddel képes kifejezni önmagát, vagyis az értékeit, véleményét, és védi meg az érdekeit. Ahhoz, hogy ez teljes mértékben és kulturáltan történjen, szükség van arra, hogy széles körben, nyíltan és őszintén kifejezhessük a véleményünket, hogy megvitathassuk mások gondolatait, vagyis kihasználjuk a társadalmi és politikai párbeszéd nyújtotta lehetőségeket. A fejlett demokráciákban éppen a társadalmi vita teszi lehetővé, hogy kulturált módon közelítsünk a különböző álláspontokhoz, illetve az egymásnak élesen ellentmondó nézetekhez (Hunya 1998; Galambos et al. 2010). Ez nem velünk született készség, hanem fejleszthető és egyben fejlesztendő képesség. Bár a gyerekek a neveltetésük alapján otthonról hoznak magukkal egyfajta természetes viselkedési kultúrát, az iskolákra mégis nagy felelősség hárul arra nézve, hogy mit kezdenek ezzel. Az iskola megpróbál általános szintre hozni mindenkit, és onnan fejleszti tovább, vagy éppen ellenkezőleg, hagyja elveszni ezt a készséget.

Mivel a demokratikus viselkedés egyik alapköve a kulturált vitatkozás képessége, ezért a nyugati országokban nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy ezt minél többen elsajátítsák. Számos nyugat- és észak-európai országban az iskolai oktatás része a vita, illetve ha nem is külön tantárgyként, de a különböző tantárgyakba beépítve fejlesztik ezt a készséget. Az érvelés, a vita tanítása része a retorikai nevelésnek, a retorika iskolai tanításának hazánkban is (Hunya 2002), megvalósulhat órai keretben vagy azon túl, iskolai szakkör, vitakör formájában. A vita tanításához a tárgyalástechnikai képességek fejlesztése is kapcsolódhat (Boronkai 2014, 2024). Minél előbb, már az alsó tagozatban érdemes elkezdni a retorikai nevelést, az érvelés, a vitakultúra fejlesztését (Antalné Szabó 2002, 2014; Hunya 2002).

Miért jó a vita?

A vitázás előnye:

- Fejleszti a kritikai érzéket. A fekete-fehér gondolkodást egy probléma alapos körbejárásával árnyal. A több nézőpont bemutatásával eléri, hogy a vitapartnerek ne csak saját szemszögükből lássák a témát, hanem megértsék a másik oldal nézőpontját is.
- Fejleszti a kooperációt. A probléma feltárásában kulcsfontosságú az együttgondolkodás. Egy megbeszélés során jelentős szerepe van a tanulók közötti interakciónak. A feladatok logikus elosztása és az együttműködés hangsúlyozása mellett az is kiemelt fontosságú, hogy meghallgassák egymást.
- Elősegíti a kreatív gondolkodás fejlődését, mivel gyakran problémákra összpontosít, amelyekre a vitázók megoldási tervet dolgoznak ki, majd ezt vitára bocsátják. Így a diákok képesek felfedezni a probléma forrását, majd kidolgozni ennek megoldását.
- Kutatásmódszertant tanít. Egy-egy téma részletes vizsgálata, különösen a versenyviták tételeivel kapcsolatban, jelentős kutatómunkát igényel a diákoktól. Ilyenkor meghívott szakértők vagy öregdiákok segítségével mélyednek el az adott témában. Ez nemcsak az elméleti tudásukat bővíti, hanem olyan hasznos készségeket is fejleszt, mint a hosszabb felkészülés tervezése, a munkafolyamatok beosztása, a jegyzetelés és a könyvtári kutatás.
- Segíti felismerni a manipulációt. Tanítja az érvelési hibák, valamint a megtévesztések és a manipuláció felismerését, a befolyásolás elkerülése a vitázók mindennapi rutinjává válik. Az önreflexiót is segíti, hiszen felfedezhetik, amikor érvelési hibát ejtenek, és tudják kontrollálni a hibáikat.
- Önfegyelemre nevel. A vita során, különösen szabályozott keretek között elengedhetetlen az önfegyelem. Ez magában foglalja a másik meghallgatását és a személyeskedés elkerülését. Sok kamasz számára ez nehézséget okoz, de sokan éppen azért lépnek be a vitázás világába, hogy ezt a képességüket fejlesszék. Így a vita nemcsak magabiztosságot ad, hanem az önfegyelmet is erősíti.
- Fejleszti a toleranciát. Talán ez az egyik legfontosabb előnye a vitának, hiszen egymás figyelmes meghallgatása és az elhangzottak értelmezése során el kell kerülni a személyeskedést, és a vitapartner érvrendszerére kell reagálni, nem pedig a személyére. Versenyviták esetében gyakran előfordul, hogy a versenyzőnek a saját álláspontjával

ellentétes oldal mellett kell érvelnie. Ez kiváló lehetőség arra, hogy megismerje a másik oldal véleményét, és ezáltal árnyalja a gondolkodását.

- Mérlegelésre nevel. A vita tanítja az értelmes mérlegelést, hiszen súlyozni kell a problémákat aszerint, hogy mennyit érnek a vita szempontjából. Segít az elvekre és a racionális alapokra odafigyelni, mivel a szabályokat mindig be kell tartani. Továbbá hozzájárul az előítéletes gondolkodás elkerüléséhez, hiszen mindenkit vitapartnernek kell tekinteni, függetlenül iskolai végzettségétől, bőrszínétől, vallási meggyőződésétől. Emellett az önmagunkkal szembeni igényességet is fejleszti, mivel a választékos retorikai stílus új utat nyithat az önkifejezésünkben.

Gyakran kritikaként fogalmazódik meg a vitázással szemben, hogy a diákokat köpönyegforgatásra tanítja, hiszen bármelyik oldal mellett képesek érvelni. A vita ezzel a kritikai gondolkodást fejleszti, hiszen így mindkét álláspontba bele tud helyezkedni a vitázó. A másik kritika a manipulációs képesség kialakulása, azaz azáltal, hogy megtanítjuk ezeket a technikákat, a diákok ellentétesen is használhatják ezt a tudásukat. Ezért fontos, hogy a vita alapszabályainak a megismerése etikus magatartásra nevelje a vitázókat.

A vita szabályai és formái

A vita szabályai

Érdeemes a szabályokat közösen kialakítani, hogy biztonságos tér jöjjön létre a vitafoglalkozások során. Ez azért fontos, hogy mindenki őszintén elmondhassa a véleményét, és ne kelljen öncenzúrát alkalmaznia saját magával szemben.

- 100% érv, 0% indulat – a viták során mindig a logikus érvekre alapozzunk, és ne hagyjuk, hogy az indulatok befolyásoljanak bennünket.
- Hallgassuk meg egymást teljes mértékben, azaz ne szakítsuk félbe a másikat. Ennek érdekében érdemes időkorlátokat alkalmazni minden hozzászólásnál. Ha fiatalabbakkal dolgozunk, bevihetünk például egy labdát az órára, amelyet körbeadunk, és csak az beszélhet, akinek a kezében a labda van.
- Legyünk nyitottak a kompromisszumra. Törekedjünk arra, hogy közös nevezőre jussunk a vitapartnerünkkel, és ne tekintsük a másik fél érveit értéktelennek.
- Tekintsük egyenrangúnak a másik felet. Függetlenül attól, milyen kapcsolatban állunk a vitapartnerrel, mindig tartsuk szem előtt, hogy a vita során egyenlő felek vagyunk.
- Kerüljük a személyeskedést, azaz mindig a vita tételmondatáról beszéljünk, magának a vitázónak a személyéről ne tegyünk említést.
- Érvek alapján vitázzunk, ne érzelmek alapján. Gyakran előfordulhat, hogy érzelmeket is beleviszünk egy vitába, de az érzéseink nem lehetnek a vita tárgyai. Nem lehet érzésekről, félelmekről, szimpátiáról vitázni.

Milyen a jó vitavezető?

A vitavezető sose vonódik bele a vitába. Olyan tekintélyszemély, akinek a véleményére adnak a diákok. Nem képviselheti egyik oldalt sem, hiszen ez befolyásolná a diákokat, és nem tudnának kötetlenül érvelni a vitavezető által nem preferált oldal mellett. Tehát ha a vitavezető bevonódik a vitába, mindenképpen adja át a vitavezetést egy kívülálló személynek.

A vitavezető jó vitatémát választ, azaz felméri az előzetes tudást, valamint az érdeklődési kört is. Fontos a diákokat is bevonni a téma kiválasztásába, hiszen sok jó ötlettel szolgálhatnak. Természetesen érdemes etikai szűrőt alkalmazni, azaz erőszakról, gyilkosságról, életellenes tételmondatokról nem szabad vitáztatni a diákokat. A jó vitavezető empátikusan betartatja a szabályokat, az időkeretet, és ha súlyos szabályszegést észlel, leállítja a vitát. Bár nehéz vitavezetőként megtartani a higgadságot, de ez az alapvető elvárások közé tartozik. A megszólalások mindenképpen nyugodtak, megfontoltak legyenek.

A vita formái

Az iskolai vitának két nagyobb formája van: az órákon megjelenő közösségi viták, valamint a formalizált, versenyszituációban előforduló viták. Egyes diákok mindkét típust, míg mások csak az egyiket kedvelik.

A közösségi vita

A közösségi vita, nevéből adódóan, nagyobb közösségben zajlik, például tanórákon, délutáni foglalkozásokon vagy szabadidőben. Ennek célja nemcsak az érvelési technikák fejlesztése, hanem a kompromisszumkésztség erősödésének és az előrehaladásnak a támogatása is. A keretei kevésbé kötöttek, mint a formális vitáké, így jól használható különböző témák megbeszélésére. A tanulók felszabadultabbak lehetnek, mivel a szabályok kevésbé szigorúak, kivéve természetesen az alapszabályokat.

Példák közösségi vitaformátumra (Kagan 2001; Bárdossy et al. 2002):

- Négysarkos vita. Négy sarokba helyezünk papírlapokat, amelyeken a „támogatom”, a „részben támogatom”, az „ellenzem” és a „részben ellenzem” feliratok szerepelnek. A diákok ezek alapján választhatnak álláspontot, és érvelhetnek a tételmondat mellett vagy ellen. Mindig a „támogatom” oldal kezd, majd kérdéseket tesznek fel egymásnak. Ha változik a véleményük, átállhatnak egy másik oldalra, és szerencsés, ha véleményük változását meg tudják indokolni.
- Kétsarkos vita. Ebben a formátumban csak „támogatom” és „ellenzem” oldalak vannak, a diákoknak egyértelműen véleményt kell nyilvánítaniuk. Ez megtanítja őket a határozottabb döntések meghozatalára.
- Véleményvonal. A diákok egy vonal mentén helyezkednek el véleményük skálája alapján, így fejezve ki támogatásukat vagy ellenzésüket.
- Páros vita. Párba állított diákok érvelnek egy tételmondat mellett vagy ellen, majd kis időt követően oldalt cserélnek, így mindkét nézőpontot megtapasztalhatják.

A versenyvita

A versenyvita szigorú szabályok között zajlik, célja az adott oldal álláspontjának minél jobb kifejtése. Nem tanórán használják, de ugyanúgy készségeket és ismereteket fejleszt. A diákoknak 5–8 percig kell önállóan beszélniük, ami megterhelő lehet, de motiváló is, hiszen a vitaforduló végén győztest hirdetnek, és a legjobb szónok díját is kiosztják. A cél a bírók meggyőzése érvekkel és bizonyítékokkal. A versenyvitának több formája alakult ki a disputamozgalomban elterjedt Karl Popper-változaton kívül.

Versenyvita-formátumok:

- Karl Popper-formátum. Két háromfős csapat, három-három beszélő képviseli a két oldalt, meghatározott időkeretben és szereposztásban érvelnek a tételmondatokkal kapcsolatban. A csapat tagjai a beszédeken túl kérdéseket is feltesznek egymásnak szintén meghatározott időkeretben.
- World School Debate formátum. Négy-négy beszéd hangzik el mindkét oldalon, az utolsó felszólalást követően összefoglaló beszédet is tartanak. Kérdéseket a beszédek közben lehet föltenni, megszakítva a beszélőt.
- Brit parlamenti formátum. Ebben a formátumban 4 csapat összesen 8 beszélője van jelen. Oldalanként 2-2 csapat támogatja és cáfolja a tételmondat tartalmát 7-7 percben. Ők korábban nem együtt készülnek, így a rögtönzésnek, egymásra reagálásnak nagy szerep jut ebben a formátumban.
- Apáczaik formátum. A diákokkal közösen a vitaklub megalkotta azt a vitaformátumot, amelybe beválogatták a vitaklub szerinti leghasznosabb, a vitát leginkább ösztönző elemeket. Lényegében a Karl Popper- és a World Schools-féle formátum összekapcsolása.

A vitákat bírók pontozzák meghatározott szempontrendszer szerint (az érvelés, a cáfolás minősége, a kérdés, a stílus alapján), a több pontot elérő csapat nyer. A bírók a viták előtt képzést kapnak, így nem csupán a saját intuícióik alapján döntenek, hanem az elsajátított szempontrendszer alapján is. Mindhárom típus nehezíthető, ha a vita impromptu vita. Ebben a formátumban rögtönzött témákról kell vitázni, közvetlenül a vita előtt kihirdetett tételmondat alapján, körülbelül maximum egyórás felkészülési idővel.

A vita két főtípusa a tartalom szerint:

- Értékvita. Egy állítás pozitív vagy negatív voltáról értekeznek a felek, inkább filozofikus jellegű.
- Policy, azaz tervvita. Egy terv megvalósíthatóságára reflektálnak, bemutatva annak részleteit, előnyeit és hátrányait. Az ellenoldal a terv hátrányait hangsúlyozza, hogy bizonyítsa a megvalósítás negatív hatásait.

A vitaklubok országos előzményei

Magyarországon sokáig nem engedték a szabad véleménynyilvánítást. Ennek következtében az őszinte, nyílt, kulturált vitának, valamint a kritikai képesség fejlesztésének a 20. század második felében nem alakult ki hagyománya. Ezért is alakultak vitaklubok a 90-es évek elején szerte az országban. Az

angolszász nyelvterületről származó disputamozgalom elindulása Magyarországon összekapcsolódott a rendszerváltással, saját egyesületet alapítottak, szabályzatot, képzési anyagokat, dokumentumokat készítettek. Felkészítő tábort, bíróképzést, regionális és országos disputaversenyeket szerveztek (Hunya 1998). Jelenleg is működnek vitaklubok Debrecenben, Pécsen, Győrött és Marosvásárhelyen. Évente két versenyt rendeznek, az egyiket mindig Debrecenben, míg a másik vándorol az országban. A versenyfelhívásokat a Facebookon teszik közé, bárki nevezhet 3 fős csapatokkal.

Az ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnáziuma is rendezett vitaversenyt két alkalommal, 2015-ben és 2016-ban *SzókraKész* címmel. A Matthias Corvinus Collegium is szervez vitaakadémiát, amely mára országos hálózattá nőtt. Vitabajnokságuk többfordulós, az egész országot megmozgató sorozat.

A Demokratikus Ifjúságért Alapítvány (DIA) szintén számos projektet és versenyt hirdetett, amelyek célja a vitakultúra fejlesztése és a strukturált párbeszéd kialakítása volt. Egyik legnagyobb sikerük a *Szóval?!* elnevezésű vitaverseny volt (1), amelyet az Európai Bizottság is támogatott. Ennek eredményeként egy középiskolai hálózat alakult ki, amely aktív disputás életet folytatott 2010 és 2013 között, köszönhetően a tanárképzéseknek, a nyári táboroknak és a szakmai programoknak. Ehhez csatlakozott az ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium is 2012-ben, és sokórányi képzést követően sikerült a vitát meghonosítani a gimnáziumban.

A *Szóval?!* után indult el a *Szólj bele!* elnevezésű program, amelynek célja az iskolák önállóbbá tétele volt. Bázisiskolák létrehozásával próbálták a közösségi vitaformátumokat népszerűsíteni elősegíteni a strukturált párbeszédet a döntéshozók és a diákok között. Ezekben az iskolákban zajlott a módszertani felkészítésük azoknak a pedagógusoknak, akik saját iskolájukban projektnapokat szerveztek. Ebbe a programba is bekapcsolódott az ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium, bázisiskola lett, és több mint tíz iskolában felügyelte és szakmailag támogatta a projektnapokat.

Magyarországon az anyanyelvi órákon, minthogy a Nemzeti alaptanterv meghatározza, mindenki találkozik a vitával mint módszerrel és tananyaggal, sőt sok tantárgyban alkalmazzák, tanítják is (Hunya 2002). A középiskolák mellett az egyetemek is indítottak vitaklubokat. A Corvinus Egyetem mellett az ELTE is rendelkezik vitaklubbal, ahol rendszeresen összegyűlnek a vitázni vágyó hallgatók. Nem csupán magyarul, hanem angolul is lehet vitázni.

Az Apáczai disputakörrel

A disputakör megalakulása, céljai és programjai

Egy országos verseny megnyerése mindig nagy népszerűséget és ösztönzést ad egy ügynek. Hasonlóan történt ez a disputával is, hiszen miután 2013-ban megnyerte az Apáczai csapata a *Szóval?!* elnevezésű vitaversenyt, sok diák kapott kedvet, hogy elsajátítsa a disputa szabályait, és elinduljon egy következő versenyen.

Az első időszakban évente 8-10 diák járt el a szakkörre, ahol egy tanéven át az alapoktól kezdve sajátították el a versenyvita gyakorlatát. A diákok száma azonban idővel jelentősen megnőtt, hiszen a versenyeken elért eredmények, a készségek, amelyeket a vita által kaptak, mind népszerűbbé tették a vitázást. Így ma már legalább 60-80 diák vitázik a gimnáziumban rendszeresen. Lassan a vitaklub

közösséggé vált, és a folyamatos fejlődés mellett a fejlesztés kihívásával is meg kell küzdeni. Jelenleg két szakkör működik. Az egyiket minden év elején meghirdetik, és erre leginkább a bejövő évfolyamok diákjait várják. A szakkör tagjai egy tanév alatt megismerik a vita minden kellékét, majd a versenyvita-formátumok elsajátításával és kipróbálásával ér véget a foglalkozás. A másik szakkört kifejezetten a versenyek előtt tartják, amikor gyakorló vita és elméleti készülés előzi meg az országos versenyt.

1. kép

Új csapat bemutatkozó vitája az Apáczai disputakörben (A fényképet készítette: Tóth László)

Ismeretterjesztő foglalkozásokat is tartanak, ekkor a diákok más iskolákba mennek el bemutatóvitát tartani. Esetleg előadás formájában beszélnek a vitáról, vitaklubról. A cél az, hogy minél több iskolába, pedagógushoz és diákhoz eljusson a vita módszertana, a vita hasznossága. A Apáczai vitaklub tagjai szívesen segítenek jó gyakorlatok átadásával is, remélve, hogy más középiskolákban is megalakulhat egy új vitaklub.

A belső iskolai működés során nyílt napokon, osztálykirándulásokon, erdei iskolai programokon, diákönkormányzati rendezvényeken tartanak foglalkozásokat. Itt nem csupán a módszer népszerűsítése a cél, hanem a gondolkodásmód átadása is. A klub belső működése is sokszínű. Év közben több eseményt is szerveznek. Karácsonykor minden évben különböző komolytalan tematikájú vitát rendeznek. Csapatépítő hétvégét tartanak, ahol az új diákok is bekapcsolódhatnak a klub életébe. A tanévenkénti két verseny előtt minden alkalommal felkészítő foglalkozások vannak, ahová szakembereket hívnak meg, hogy az adott témában segítsék az érvek megalkotását.

Ezek mellett fontos szerepe van a mentori rendszernek is, amelynek során megvalósul a „peer teaching”, a társak általi tanítás. A vitaklubvezető munkáját is megkönnyítendő a felsőbb éves disputások az alapozó szakkört elvégzett kisebb disputásokat mentorálnak. Feladatuk, hogy próbavítákat szervezzenek nekik, segítsék őket a felkészülésben és a vitakultúrájuk fejlesztésében. A felsőbb éves (10. osztályos és idősebb) diákok már rendelkeznek olyan tapasztalattal és tudással, hogy jól tudnak mentorként működni. A tanév elején megmutatják a megvalósítandó mentori tervüket. Ha segítségre lenne szükségük, a vitaklub tanár vezetője bármikor a rendelkezésükre áll. Évente egyszer egy mentori kerekasztalon mindenki megfogalmazhatja a dilemmáit, és segítséget kérhet a következő évvel kapcsolatban. Nagyon érett hozzászólások és okos meglátások jellemzik ezeket a találkozókat. A tapasztalatok szerint a legfőbb problémák közé a motiváció fenntartása tartozik. Az ifjú disputázókat mindig motiváltja, ha egy országos bajnok tanítja őket a szabadidejében.

A vitatábor jó gyakorlatai

Minden nyáron egy hetet szán a vitaklub táborozásra. Ez nem csupán azért fontos, mert kötetlenebbül lehet egymással beszélgetni, azaz közösséget fejleszteni, hanem azért is, mert gazdag szakmai tartalommal lehet megtölteni a hetet. Több idő és lehetőség van tanulni és vitatkozni, mint év közben az iskolában. A táboroknak általában van saját tematikájuk, amelyet igyekeznek körbejárni, és minden foglalkozást ehhez igazítanak. Az egyik első tábor egy kistelepülést modellált, ahol a választott tisztségviselőknek különböző helyzeteket kellett megoldaniuk. Miután a diákok behelyezkedtek a választott tisztségekbe, kipróbálták magukat bennük, megtapasztalták nehézségeiket, nem sokkal később találkozhattak a település hasonló tisztségviselőivel, és eszmecserét folytathattak a munkájukról. Középről tapasztalhatták meg, milyen jegyzőnek, polgármesternek lenni.

Egy másik tematikus tábor témája a környezetvédelem volt. Ennek keretében a diákok a Velencei-tó akkori helyzetét járták körül, ennek során feltérképezték, hogy milyen okok vezettek a tó vízszintjének drasztikus csökkenéséhez. Ehhez szakértőket hívtak, így miután délelőtt a diákok önálló kutatást végeztek, és behelyezkedtek egy megoldási szisztémába, délután a kialakult véleményüket ütköztették a meghívott szakemberekével. Nagyon érdekes diskurzus alakult ki, és a nagy nézetkülönbségek ellenére sikerült kulturált mederben tartani a vitákat.

Hasonló vitákat váltott ki a diéták, fogyókúrák sikerességének, módszereinek a témája, itt is találkoztak a diákok szakemberekkel. Hasonló volt a módszertan, azaz egyénileg készültek föl a beszélgetésre, majd a kialakult nézőpontokat megvitatták saját maguk között, ezt követően pedig a szakértővel ütköztették őket.

Az itthon vagy külföldön továbbtanulás témájára egy egész hetet fűztek föl a résztvevők, amelynek során meghívtak olyan öregdiákokat, akik valamelyik külföldi vagy hazai egyetemen tanulnak. Miután a beszélgetésben megismerték az egyes országok (Franciaország, Anglia, Hollandia, Olaszország) felsőoktatási rendszereit, ösztöndíj-lehetőségeit, diákéletét, utána maguk között megvitatták, milyen előnyei-hátrányai vannak a külföldi továbbtanulásnak. Ezt követően az ELTE PPK dékánhelyettese, aki a külföldi egyetemi rendszereket is kutatja, látogatott el a táborba, akitől kérdezhettek, és akinek

a segítségével körbejárhatták az adott témát. Ennek eredményeképpen sokaknak árnyaltabbá vált a korábbi sarkos véleménye.

A nyári táborok mindig próbálnak a helyi ügyekkel is foglalkozni és döntéshozókat hívni arról a településről, ahol a tábort szervezik. Fontos, hogy a fiatalok megtanuljanak a felnőttekkel kulturált hangnemben beszélni. Emellett más iskolákkal is szövetkezve a táborokban versenyvitát is rendeznek. Volt, hogy kezdő csapatokat fogadtak, így segítve a másik iskola vitaklubjának az indulását. A táborok mindig nagy élményt nyújtanak a vitázóknak, mindig fáradtan, de szakmailag gazdagodva, élményekkel feltöltődve térnek haza.

Összegzés

Az elmúlt 11 évben sokat változott az Apáczai disputakör. A kezdeti kis létszámú vitaklub mára egy nagy, évfolyamokon átívelő, versenyeket rendező, bajnoki címeket megnyerő, ismeretterjesztő, tananyagot készítő és kipróbáló szakmai műhely lett. A diákok visszaigazolásai alátámasztják, hogy az élet minden területén hasznát látták a befektetett energiának, annak a tudásnak, amelyet kutatómódszertanból, retorikából szereztek. A vitakör alumnihálózata fejlődik, az öregdiákok így tudják a bírói panelt is biztosítani egy-egy versenyhez.

A vitakör vezetője, a cikk szerzője gyakorló középiskolai tanárként azt vallja, hogy bár sok időbe kerül mindennek a koordinálása, mégis hálás feladat. Felemelő látni a tanulók fejlődését: hogyan válnak a hetedikes kezdő disputások magabiztos kiállású, végzős szónokokká. Leginkább az emberi oldala felemelő a közösségnek. A vitakörre az összetartás, egymás segítése, tanítása és védelmezése a jellemző. „A disputás mindig disputás marad” – fogalmazott egy nemrég érettségizett diák.

Irodalom

- Antalné Szabó Ágnes 2002. A szó hatalma. In: *Harmincéves a Mai Magyar Nyelvi Tanszék*. ELTE. Budapest. 65–75.
- Antalné Szabó Ágnes 2010. Retorika és pedagógia. In: Raátz Judit – Tóthfalussy Zsófia (szerk.) *Régi új retorika*. Trezor Kiadó. Budapest. 37–52.
- Bárdossy Ildikó – Dudás Margit – Pethőné Nagy Csilla – Priskinné Rizner Erika 2002. *A kritikai gondolkodás fejlesztése*. Pécsi Tudományegyetem. Pécs–Budapest.
- Boronkai Dóra 2014. A tárgyalástechnikai képességek fejlesztése az anyanyelvi órán. *Anyanyelv-pedagógia* 3. <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=526> (2023. december 20.)
- Boronkai Dóra 2024. Tárgyalástechnika az anyanyelvi nevelésben. *Anyanyelv-pedagógia* 1. <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=1051> (2024. április 15.) <https://doi.org/10.21030/anyp.2024.1.4>
- Galambos Rita – Grohe, Adam – Kiss László – Mikó Gábor – Takács Viktória – Vajnai Viktória 2010. *Dilemma, disputa, demokrácia – kézikönyv a vitakultúra fejlesztéséhez*. Demokratikus Ifjúságért Alapítvány. Budapest.
- Hunya Márta 1998. *A disputa program*. Soros Alapítvány. Budapest. [http://www.kka.hu/_soros/kiadvany.nsf/44cfa372d3c5a279c1256e9600682640/dfd9dd049983bfb3c1256e1900651f43/\\$FILE/A%20disputa%20program.pdf](http://www.kka.hu/_soros/kiadvany.nsf/44cfa372d3c5a279c1256e9600682640/dfd9dd049983bfb3c1256e1900651f43/$FILE/A%20disputa%20program.pdf) (2024. április 10.)
- Hunya Márta 2002. A vitakultúra és a magyar oktatás I–III. *Új Pedagógiai Szemle* 2002: szeptember–november. Országos Közoktatási Intézet. Budapest.
- Kagan, Spencer 2001. *Kooperatív tanulás*. Önkonet Kft. Budapest.
- Sz. Tóth László 2014. Vitától hangos az iskola. *Anyanyelv-pedagógia* 2. <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=511> (2023. április 10.)
- (1) A Szóval?! Országos Vitaverseny döntője 2013-ban https://www.youtube.com/watch?v=DOg2bL_p4Do&t=5s (2024. május 10.)

Sz. Tóth, László

The History and Best Practices of a 10-Year-Old Debate Club

Debate has a tradition spanning thousands of years. Debate culture has social significance, which is why its development should be a priority in schools. This study addresses the social role of debating, its rules, the goals of debate clubs, and the tasks of a debate leader. It details the main forms of school debate, including community debates and competitive debates. It briefly touches on the national precedents of school debate clubs, the initiation of the debate movement, and some debate competitions. It presents the goals and programs of the Apáczai debate circle, as well as the best practices of the past ten years. It describes in detail the themes of debate camps and the practices successfully used to develop students' debate culture. This paper aims to provide practical examples to motivate other schools to establish debate clubs and organize debate camps.

Kulcsszók: anyanyelv-pedagógia, vita, disputamozgalom, vitaklub, érvelés

Keywords: first language pedagogy, debate, debate movement, debate club, argumentation

Az írás szerzőjéről

Sz. Tóth László
középiskolai tanár
ELTE Apáczai Csere János Gyakorlógimnázium
Budapest

ltoth[kukac]apaczai.elte.hu
ORCID: 0009-0000-1792-4611